

Bruselj, 13.3.2020
COM(2020) 112 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, EVROPSKEMU SVETU,
SVETU, EVROPSKI CENTRALNI BANKI, EVROPSKI INVESTICIJSKI BANKI IN
EUROSKUPINI**

Usklajen gospodarski odziv na izbruh virusa COVID-19

1. UVOD

Zaradi izbruha COVID-19, znanega kot koronavirus, so nastale hude izredne razmere na področju javnega zdravja, ki vplivajo na državljane, družbe in gospodarstva. Pandemija, ki se je razširila iz Kitajske, je zdaj povzročila okužbe v vseh državah članicah. Najbolj je prizadeta Italija, v državah članicah pa število okužb narašča in razmere se hitro spreminjajo. Pandemija je veliko breme za posameznike in družbe, zdravstveni sistemi pa so pod hudim pritiskom. Sodelovati moramo, da zmanjšamo širjenje okužbe, okrepimo odpornost naših zdravstvenih sistemov, da bomo lahko pomagali pomoči potrebnim in pripomogli k napredku pri raziskavah in razvoju.

Poleg znatnega vpliva na družbo in človeške razsežnosti je izbruh zaradi koronavirusa tudi zadal hud udarec gospodarstvu EU, kar zahteva odločen usklajen gospodarski odziv. Širjenje virusa povzroča motnje svetovnih dobavnih verig, nestanovitnost na finančnih trgih, šoke pri povpraševanju potrošnikov ter negativno vpliva na ključne sektorje, kot so potovanja in turizem. Evropski borzni trgi so od srede februarja upadli za približno 30 %, kar je največji mesečni upad od začetka finančne krize leta 2008, negotovost zaradi razvoja izbruha v prihodnjih tednih in mesecih pa ostaja velika.

Samo s solidarnostjo in usklajenimi rešitvami po vsej Evropi bomo lahko učinkovito obvladali te izredne razmere na področju javnega zdravja. Potrebujemo solidarnost med državami, regijami, mesti in državljani, da bi omejili širjenje virusa, pomagali pacientom in preprečili gospodarsko škodo. To pa zahteva niz ključnih ukrepov ter dosleden in jasen skupni pristop. **Ključno je tesno sodelovanje med vsemi zadevnimi akterji.**

Komisija bo v celoti izkoristila vsa orodja, ki jih ima na voljo, da bo premagala to krizo. Poleg naših prizadevanj za usklajevanje in usmerjanje ter naših ukrepov za omejitev širjenja virusa si Komisija prizadeva za reševanje in blažitev socialno-ekonomskih posledic pandemije. Gre za celovitost enotnega trga in bolj na splošno ohranitev vrednostne verige proizvodnje in distribucije, da bi našim zdravstvenim sistemom zagotovili dobavo potrebnih zalog. S tem naj bi državljanom pomagali in tako zagotovili, da pandemija ne bo nesorazmerno vplivala na dohodke in delovna mesta. Gre za podporo podjetjem, zlasti malim in srednjim podjetjem (MSP). Gre tudi za zagotavljanje likvidnosti našega finančnega sektorja in preprečevanje grozeče recesije z ukrepi na vseh ravneh. Poleg tega je treba zagotoviti okvir, ki bo državam članicam omogočal odločno ukrepanje na usklajen način. Skratka, gre za pripravo na hitro okrevanje po tem gospodarskem šoku.

To sporočilo predstavlja takojšen odziv Komisije za ublažitev učinkov izbruha COVID-19 na gospodarstvo. Čeprav opisani ukrepi, napovedani danes, obravnavajo najnujnejše izzive, se moramo zavedati, da se razmere spreminjajo vsak dan. Komisija bo tesno sodelovala z Evropskim parlamentom, Svetom, Evropsko investicijsko banko (EIB) in državami članicami za hitro izvajanje teh ukrepov in je pripravljena sprejeti vse nadaljnje pobude, ki bi bile potrebne. Komisija podpira tudi mednarodni odziv za obravnavanje svetovnih socialno-ekonomskih posledic pandemije v večstranskem okviru, s posebnim poudarkom na partnerskih državah z ranljivimi zdravstvenimi sistemi.

2. SOCIALNO-EKONOMSKE POSLEDICE

Pandemija COVID-19 pomeni velik šok za svetovno in evropsko gospodarstvo. Že zdaj ima velike negativne gospodarske posledice na Evropo, ki bodo trajale vsaj polovico tega leta in po možnosti dlje, če ukrepi za omejitev izbruha ne bodo učinkoviti¹. Realna rast BDP v letu 2020 bi lahko zaradi COVID-19 zdrsnila precej pod ničlo ali bi celo bila znatno negativna, usklajen gospodarski odziv institucij EU in držav članic pa je ključnega pomena za ublažitev gospodarskih posledic.

Ta šok vpliva na gospodarstvo na različne načine:

- šok, ki ga je povzročilo začetno krčenje gospodarske dejavnosti na Kitajskem v prvem četrtletju leta 2020;
- šok pri dobavah evropskemu in svetovnemu gospodarstvu zaradi motenj v dobavnih verigah in odsotnosti z delovnega mesta;
- šok pri povpraševanju v evropskem in svetovnem gospodarstvu zaradi manjšega povpraševanja potrošnikov in negativnega učinka negotovosti na naložbene načrte ter
- učinek likvidnostnih omejitev v podjetjih.

Šok bo začasen, vendar moramo sodelovati, da bi bil čim krajši in čim bolj omejen ter da ne bo ustvarjal trajne škode za naša gospodarstva. V prihodnosti bo stopnja negativnih obetov odvisna od številnih parametrov, kot so pomanjkanje ponudbe kritičnih materialov, učinkovitost ukrepov za omejitev, prekinitev proizvodnje v EU v delovnih dneh, ki so jih izgubila podjetja in javne uprave, ter učinki na povpraševanje (npr. omejitve mobilnosti, preklici potovanja).

Države članice morajo biti pozorne in uporabljati vsa orodja, ki so na voljo na ravni Unije in na nacionalni ravni za preprečitev, da bi sedanja kriza povzročila izgubo kritičnih sredstev in tehnologije. To vključuje orodja, kot so nacionalno varnostno preverjanje in drugi instrumenti, povezani z varnostjo. Komisija bo države članice usmerjala že pred začetkom uporabe uredbe o pregledovanju neposrednih tujih naložb.

S širjenjem COVID-19, ki vpliva na velik del prebivalstva na svetovni ravni in v državah članicah, so učinki na gospodarstvo znatni in se vsak dan povečujejo. Učinki se občutijo v celotnem gospodarstvu, zlasti ko je karantena nujna za preprečitev širjenja pandemije. Ukrepi, sprejeti za zaježitev virusa na lokalni in nacionalni ravni, lahko vplivajo na ponudbo in povpraševanje. Negativno povpraševanje je zlasti posledica ukrepov za zaježitev virusa, ki jih morajo izvajati vlade in ki vplivajo na zasebno, poklicno in družabno življenje. Danes so najbolj prizadeti sektorji v zdravstvu, turizmu, prometu, zlasti v letalskem sektorju.

Pandemija COVID-19 vpliva na svetovne finančne trge. Konec februarja so svetovni trgi lastniških vrednostnih papirjev in trgi drugih sredstev z visokim tveganjem močno padli zaradi umika k varnim naložbam. Hkrati pa so cene sredstev, ki veljajo za varne naložbe, zvišale zaradi povečanega povpraševanja: donosnost državnih obveznic ZDA („varno finančno sredstvo v skrajni sili“) se je močno zmanjšala. Cene delnic so se na splošno znižale, in sicer na svetovni ravni. Razlike v državnih obveznicah ranljivejših držav članic so se povečale. Donosi spekulativnih tveganih podjetniških obveznic so se povečali.

¹ Glej Prilogo 1.

Glede na makroekonomski in finančni vpliv COVID-19 bi bilo treba odziv gospodarske politike sprejeti odločno in usklajeno, da se dosežejo naslednji cilji:

- prispevati k reševanju življenj. Zagotavljanje potrebnih sredstev in naložb za potrebnost, ki se bodo uporabile za obvladovanje in zdravljenje pandemije;
- zagotoviti, da so zaposleni v Evropi (vključno s samozaposlenimi) zaščiteni pred izgubo dohodka in da imajo najbolj prizadeta podjetja (zlasti MSP) in sektorji potrebno podporo in finančno likvidnost;
- ublažiti vpliv na celotno gospodarstvo z vsemi razpoložljivimi instrumenti EU in polnim izkoriščanjem prožnosti okvira EU za ukrepe držav članic.

3. ZAGOTAVLJANJE SOLIDARNOSTI NA ENOTNEM TRGU

3.1. DOBAVA MEDICINSKE OPREME

Enotni trg je osrednji del Evropske unije. V času krize je solidarnostni instrument tisti, ki zagotavlja, da lahko osnovno blago, ki je potrebno za ublažitev izbruha zdravstvenih tveganj, doseže vse, ki ga potrebujejo. Enotni trg s tem, ko zagotavlja, da je to blago na voljo po vsej EU, prispeva k varovanju našega zdravja. Enostranske nacionalne omejitve prostega pretoka osnovnih potrebščin v sisteme zdravstvenega varstva ustvarjajo znatne ovire in močno vplivajo na zmožnost držav članic za upravljanje izbruha COVID-19.

Bistvenega pomena je, da nacionalni ukrepi uresničujejo osnovni cilj varovanja zdravja v duhu evropske solidarnosti in sodelovanja. Nekatere države članice so že sprejele ali pripravljajo nacionalne ukrepe, ki vplivajo na izvoz osebne zaščitne opreme, kot so zaščitna očala, maske za obraz, rokavice, kirurški kombinezoni in halje ter zdravila. Ti ukrepi lahko preprečijo, da bi tako osnovno blago doseglo tiste, ki jih najbolj potrebujejo, zlasti zdravstvene delavce, ekipe za posredovanje na terenu in bolnike na prizadetih območjih po vsej Evropi. Ustvarjajo verižne učinke, saj države članice sprejmejo ukrepe za ublažitev učinkov ukrepov, ki so jih sprejele druge države članice.

Omejitve so se v kratkem obdobju širile na vse več proizvodov, začeni z osebno zaščitno opremo, pred kratkim pa so se razširile še na zdravila. Omejitve izvoza ne upoštevajo povezanih dobavnih verig. S tem, da v določenih državah članicah zadržujejo surovine, ustvarjajo ozka grla za proizvodnjo osnovnih potrebščin. Ovirajo logistiko in distribucijske verige, ki so odvisne od centralnih skladišč. Spodbujajo kopičenje zalog v dobavni verigi. Navsezadnje so ponovno uvedle notranje meje v času, ko je solidarnost med državami članicami najbolj potrebna.

Priloga 2 vsebuje navodila za države članice o vzpostavitvi ustreznih nadzornih mehanizmov za zagotovitev zanesljivosti dobav po vsej Evropi². Pogodba dovoljuje državam članicam, da pod nekaterimi strogo določenimi pogoji odstopajo od pravil enotnega trga. Kakršen koli nacionalni omejevalni ukrep, sprejet na podlagi člena 36 PDEU, za varovanje zdravja in življenja ljudi mora biti upravičen, tj. ustrezen, potreben in sorazmeren takim ciljem, in sicer z zagotavljanjem ustreznih dobav zadevnih oseb in hkratnim preprečevanjem pomanjkanja potrebščin, ki se štejejo za osnovne, kot so osebna zaščitna oprema, medicinski pripomočki in zdravila, ali poslabšanja takega pomanjkanja. O kakršnem koli načrtovanem nacionalnem ukrepu za omejevanje dostopa do medicinske in zaščitne opreme je treba uradno obvestiti Komisijo, ki mora o njem obvestiti druge države članice.

² Glej Prilogo 2.

Ukrepi, o katerih je bila Komisija doslej uradno obveščena, so bili ocenjeni z vidika zagotavljanja, da osnovne potrebščine pridejo do tistih, ki jih najbolj potrebujejo. Komisija te primere obravnava prednostno in podpira države članice pri popravljanju kakršnega koli takega ukrepa. Če države članice svojih pravil ne bodo dovolj prilagodile, bo Komisija sprožila sodni postopek.

Nekateri nacionalni ukrepi prepovedujejo izvoz osnovnih potrebščin v tretje države, njihov cilj pa je v končni fazi, da ohranijo sposobnost delovanja zdravstvenih sistemov EU. Če bi bila zaradi izvoza v tretje države ogrožena sposobnost odzivanja EU na izbruh virusa COVID-19, lahko Komisija ukrepa in uvede sistem dovoljenj za izvoz nekaterih izdelkov.

Komisija sprejema vse potrebne ukrepe za zagotovitev ustrezne oskrbe z zaščitno opremo po vsej Evropi. Glede na sedanje pomanjkanje v svetovnem merilu je začela izvajati pospešen postopek skupnega naročanja s 26 državami članicami. Kot nadaljnje varovalo bo sprejela ukrep na podlagi mehanizma EU na področju civilne zaščite (rescEU), da bo Unija lahko kupila tako opremo. Tako bi bili prvi nakupi možni do začetka aprila, če jih odobrijo države članice. Komisija predlaga tudi priporočilo Komisije o postopkih ugotavljanja skladnosti in tržnega nadzora v zvezi z virusom COVID-19. Tako bo mogoče predvsem okrepiti oskrbo z nekaterimi vrstami opreme, kot so zaščitne maske za enkratno uporabo.

Ključnega pomena je skupno ukrepanje za zagotovitev proizvodnje, zalog, razpoložljivosti in razumne uporabe zaščitne medicinske opreme in zdravil v EU, kar mora potekati odprto in pregledno. Komisija se je obrnila na dobavitelje, da ocenijo pomanjkanje, in jih zaprosila, da nemudoma povečajo proizvodnjo. Skupaj z državami članicami in Evropsko agencijo za zdravila je ustanovila tudi izvršno usmerjevalno skupino za spremljanje možnega pomanjkanja zdravil zaradi virusa COVID-19. Razmere spremlja tudi prek koordinacijske skupine za medicinske pripomočke, tudi glede razpoložljivosti in zmogljivosti različnih diagnostičnih naprav ter sodelovanja v zvezi z različnimi nacionalnimi pristopi k diagnostičnim testom.

3.2. PROMET

Izbruh COVID-19 močno vpliva tudi na naše prometne sisteme Evropske dobavne verige so tesno povezane. Te povezave se vzdržujejo z obsežnim omrežjem storitev tovarnega prometa. Prekinitve teh tokov blaga bi lahko povzročile hudo gospodarsko škodo.

Izbruh je že hudo prizadel mednarodno in evropsko letalsko industrijo Položaj se še vedno iz dneva v dan slabša. V naslednjih tednih bo promet po pričakovanjih še upadel. Da bi pomagala ublažiti vpliv izbruha, Komisija predlaga ciljno usmerjeno zakonodajo, s katero bi bile letalske družbe začasno oproščene obveznosti uporabe letaliških slotov v skladu s pravom EU. Ko bo ta začasni ukrep začel veljati, bodo letalske družbe lahko prilagodile svoje zmogljivosti glede na upad povpraševanja zaradi izbruha virusa.

Dobavne verige, ki potekajo po kopnem, so hudo prizadele prepovedi vstopa na državnih mejah ali omejitve za voznike, ki vstopajo v nekatere države članice. To vpliva na vse blago, zlasti na dobavo kritičnih materialov in pokvarljivega blaga, in ker je velika večina podjetij v tem sektorju MSP, so ti vplivi neposredni in resni.

Ne glede na način prevoza Komisija sodeluje z državami članicami, da bi zagotovile neprekinjeno delovanje gospodarstva, pretok blaga in dobavno verigo ter omogočile nujna potovanja, delovanje notranjega trga in prometno varnost.

3.3. TURIZEM

Pritisk na turistično industrijo v EU je hujši kot kdaj koli prej. Sooča se z znatnim upadom mednarodnih prihodov (množične odpovedi in upad rezervacij npr. ameriških, kitajskih, japonskih in južnokorejskih potnikov). Nanjo vpliva tudi upočasnitev potovanj znotraj EU in v nacionalnem okviru, zlasti zaradi vse večjega odpora državljanov EU do potovanja ter nacionalnih in/ali regionalnih preventivnih varnostnih ukrepov. Ta splošni upad turističnih in poslovnih potovanj je prizadel zlasti MSP v tem sektorju. Zaradi motenj pri potovanju znotraj EU in v nacionalnem okviru (ki predstavlja 87 % turističnih prihodov) od konca februarja se položaj še slabša. Še posebej hudo je prizadet sektor sejmov in kongresov, saj je bilo v Evropi odpovedanih ali preloženih več kot 220 prireditev za prvo četrtletje 2020. Zaradi izbruha virusa COVID-19 in prizadevanj za omejitev njegovega širjenja je vse večji tudi pritisk na druge sektorje, kot so strežba jedi in pijač ter izobraževalne in kulturne dejavnosti.

Komisija v povezavi z državami članicami, mednarodnimi organi in ključnimi strokovnimi združenji spremlja položaj in usklajuje podporne ukrepe

4. MOBILIZACIJA PRORAČUNA EU IN EVROPSKE INVESTICIJSKE BANKE

4.1. LIKVIDNOSTNI UKREPI: POMOČ PODJETJEM, SEKTORJEM IN REGIJAM

Za lažjo neposredno pomoč prizadetim MSP bo **proračun EU uporabil obstoječe instrumente, da bi jih podprl z likvidnimi sredstvi**, kar bo dopolnilo ukrepe, sprejete na nacionalni ravni.

Iz proračuna EU bo v prihodnjih tednih na voljo milijarda EUR v obliki jamstva za Evropski investicijski sklad (EIF) kot podpora približno 8 milijardam financiranja obratnega kapitala in pomoč najmanj 100 000 evropskim MSP in malim podjetjem s srednjo tržno kapitalizacijo³.

Podpora bo usmerjena prek obstoječih instrumentov programov EIF, ki podpirajo naložbe. Glavni poudarek pri kreditiranju bo v mejah veljavne zakonodaje na posojilih za obratna sredstva z zapadlostjo najmanj 12 mesecev. Okrepljena bodo zlasti jamstva za posojila v okviru COSME – programa EU za konkurenčnost malih in srednjih podjetij – skupaj z jamstvi sklada za MSP InnovFin v programu Obzorje 2020, tako da bodo banke omogočile dostop za premostitveno financiranje mikropodjetjem, MSP in malim podjetjem s srednjo tržno kapitalizacijo. Te instrumente bo v naslednjih tednih še okrepilo 750 milijonov EUR prek Evropskega sklada za strateške naložbe (EFSI). Poleg tega bo EFSI kot dodaten posebni ukrep EIF zagotovil še 250 milijonov EUR za hitro izvajanje podpore MSP skupaj z nacionalnimi spodbujevalnimi bankami in institucijami.

Poleg tega bodo za prizadeta podjetja v okviru istih instrumentov uvedene „posojilne počitnice“, ki bodo omogočale odplačilo posojil z zamikom, to pa bo zmanjšalo pritisk na njihove finance. Države članice pozivamo, da v celoti izkoristijo obstoječe finančne instrumente v okviru strukturnih skladov za reševanje potreb po financiranju in zagotovijo

³ Podpora bo prišla iz spodaj navedenih virov in bo uporabljena, kot sledi:

- 500 milijonov EUR jamstva sklada EFSI EU bo dodeljeno za posojilna jamstva COSME – na voljo bo v prihodnjih tednih;
- 100 milijonov EUR jamstva sklada EFSI EU bo dodeljenih za jamstva InnovFin za MSP – na voljo bo v prihodnjih tednih;
- 250 milijonov EUR je že na voljo v okviru dela za infrastrukturo in inovacije sklada EFSI in bo preusmerjeno v instrumente za podporo MSP, po možnosti skupaj z nacionalnimi spodbujevalnimi bankami in institucijami;
- 150 milijonov EUR bo v delu sklada EFSI za MSP prerazporejenih z instrumentov za podporo dolgoročnejšim konkretnim intervencijam na kratkoročnejše ukrepe s hitrejšim učinkom.

čim večje izkoriščanje strukturnih skladov prek novih finančnih instrumentov, kakor je ustrezno. Komisija je pripravljena pri tem pomagati državam članicam.

Komisija bo še naprej tesno sodelovala s skupino EIB in Evropsko banko za obnovo in razvoj ter ju pozvala k takojšnjim ukrepom, s katerimi naj prednostno razvrstita sektorje, produkte in instrumente, kar bo zagotovilo čim uspešnejšo in učinkovitejšo podporo prizadetim podjetjem, prosila pa ju bo tudi za tesno usklajevanje z drugimi partnerji pri odzivanju na spreminjajoče se razmere.

NADALJNJE ZAGOTAVLJANJE LIKVIDNOSTI GOSPODARSTVU – BANČNI SEKTOR

Bančni sektor ima ključno vlogo pri spopadanju s posledicami izbruha virusa COVID-19, saj mora nadaljevati s kreditiranjem gospodarstva. Če bo se tok bančnih kreditov preveč zmanjša, bo gospodarska dejavnost močno upadla, saj bodo podjetja s težavo plačevala svoje dobavitelje in zaposlene. Kapitalski količniki bank so se v zadnjih letih precej izboljšali, banke so manj zadolžene, prav tako se je zmanjšala njihova odvisnost od včasih nestanovitnega kratkoročnega financiranja.

Banke morajo imeti zadostno likvidnost za posojanje svojim strankam. Komisija upošteva odločitve glede monetarne politike, ki jih je ECB napovedala 12. marca 2020.

Banke morajo biti sposobne uporabiti to dodatno likvidnost za zagotavljanje novih kreditov podjetjem in gospodinjstvom. Komisija je seznanjena z izjavami enotnega nadzornega mehanizma in Evropskega bančnega organa (EBA) o ukrepih za blaženje posledic virusa COVID-19 v bančnem sektorju, ki so bile sprejete 12. marca, ter poziva pristojne organe, naj sprejmejo usklajen pristop in nadalje določijo, kako najbolje uporabiti prožnost, ki jo omogoča okvir EU.

Okvir EU dopušča nacionalnim vladam, da po potrebi bankam zagotavljajo pomoč v obliki državnih jamstev, če imajo te težave z dostopanjem do likvidnosti. Trenutno sicer ni nobenih dokazov, da bi banke imele kakršne koli likvidnostne omejitve, vendar pa bi nekatere banke lahko imele težave, če se kriza močno poslabša. V takšnih okoliščinah banke s težavami ne bi mogle vzdrževati svoje sposobnosti posojanja gospodarstvu.

Pomoč, ki so jo države članice odobrile bankam na podlagi člena 107(2)(b) PDEU za nadomestilo neposredne škode, ki so jo utrpele zaradi izbruha virusa COVID-19 (za podrobno razlago glej zgoraj), ni namenjena ohranitvi ali obnovitvi sposobnosti preživetja, likvidnosti ali solventnosti institucije ali subjekta. Posledično se pomoč ne bi štela za izredno javnofinančno pomoč.

4.2. BLAŽENJE UČINKOV NA ZAPOSLENOST

Potrebni so specifični ukrepi, da se ublažijo učinki na zaposlenost za posameznike in najbolj prizadete sektorje, ko je proizvodnja motena ali prodaja upade. Delavce moramo zaščititi pred izgubo zaposlitve in izgubo dohodka, če je mogoče, saj ne bi smeli postati žrtve tega izbruha. Skrajšan delovni čas se je izkazal za učinkovito ureditev v številnih državah članicah, saj dopušča začasno zmanjšanje števila delovnih ur in hkrati zagotavlja dohodek delavcem. Trenutno tovrstno ureditev uporablja 17 držav članic. Koristno bi jo bilo razširiti na celotno EU. Poleg tega se lahko za podporo dohodka gospodinjstev uporabljajo tudi začasno podaljšanje nadomestila za čas bolezni ali spremembe ureditev denarnih nadomestil za brezposelnost. Posledice lahko ublaži tudi spodbujanje dela na daljavo.

EU je pripravljena državam članicam pomagati ublažiti posledice za delavce, kjer je to mogoče. Državam že pomaga pri preprečevanju in zmanjševanju brezposelnosti, na primer prek strukturnih skladov EU, vključno z evropskim socialnim skladom in novo naložbeno pobudo v odziv na koronavirus, kot je opisana v nadaljevanju.

Komisija bo tudi pospešila pripravo zakonodajnega predloga za evropski sistem pozavarovanja za primer brezposelnosti. Namen pobude je pomagati tistim, ki delajo, in zaščititi tiste, ki so izgubili zaposlitev v primeru obsežnih šokov, zmanjšati pritisk na nacionalne javne finance ter tako okrepiti socialno razsežnost Evrope in povečati njeno kohezijo. Ureditev bi bila zlasti namenjena podpori nacionalnih politik, katerih namen je ohraniti delovna mesta ter znanja in spretnosti, na primer s skrajšanjem delovnega časa in /ali olajšanjem prehoda brezposelnim z ene zaposlitve na drugo.

4.3. NALOŽBENA POBUDA V ODZIV NA KORONAVIRUS

Z danes predlagano **naložbeno pobudo v odziv na koronavirus (CRII)** Komisija predlaga, da se 37 milijard EUR iz kohezijske politike nameni za izbruh virusa COVID-19 ter da se to z izrednimi in pospešenimi postopki izvaja skozi celo leto 2020.

V ta namen Komisija predlaga, da letos odstopi od svoje obveznosti povračila neporabljenih sredstev predhodnega financiranja za evropske strukturne in investicijske sklade, ki so trenutno v blagajnah držav članic. Ta znašajo približno 8 milijard EUR iz proračuna EU, ki jih države članice lahko porabijo za dopolnitev 29 milijard sredstev iz strukturnih skladov po vsej EU. To bo učinkovito povečalo znesek naložb v letu 2020.

Poleg tega bi morale biti za spopadanje s krizo upravičenih do 28 milijard EUR še nedodeljenih sredstev strukturnih skladov iz obstoječih nacionalnih proračunov, vključno z nacionalnimi prispevki, kar bi državam članicam zagotovilo potrebne vire financiranja.

Komisija bo vzpostavila delovno skupino na najvišji ravni za sodelovanje z državami članicami za zagotovitev, da je v nekaj tednih mogoče sprejeti ukrepe na tej podlagi.

Ključni element predloga je, da bi vsi morebitni izdatki za spopadanje z izbruhom virusa COVID-19 od 1. februarja 2020 bili upravičeni za financiranje v okviru strukturnih skladov, tako da lahko države članice čim prej porabijo sredstva za spopadanje z izbruhom. Komisija poleg tega predlaga, da se omogoči poenostavljen prenos večjih zneskov znotraj programov. Ti ukrepi bi morali vsem državam članicam omogočiti, da v prihodnjih tednih pomoč prerazporejajo in usmerjajo tja, kjer je to najbolj potrebno, zlasti:

- za zagotavljanje pomoči zdravstvenemu sistemu, npr. s financiranjem zdravstvene opreme in zdravil, opreme za testiranje in zdravljenje, preprečevanja bolezni, e-zdravja ter z zagotavljanjem zaščitne opreme, medicinskih pripomočkov, prilagoditvijo delovnega okolja v zdravstvenem sektorju in zagotavljanjem dostopa do zdravstvenega varstva za ranljive skupine;
- za zagotavljanje likvidnosti podjetjem za reševanje kratkoročnih finančnih težav, povezanih s krizo zaradi koronavirusa, za kritje npr. obratnega kapitala v malih in srednjih podjetjih za odpravo izgub zaradi krize, pri čemer je treba posebno pozornost nameniti sektorjem, ki so še posebej prizadeti;
- za začasno podporo nacionalnim ureditvam skrajšanega delovnega časa, ki pomagajo blažiti posledice šoka, v kombinaciji z ukrepi za izboljšanje znanj in spretnosti ter prekvalifikacijo.

Če bodo potrebne spremembe programa, bo Komisija tesno sodelovala z nacionalnimi in regionalnimi organi, da bi poenostavila in pospešila ustrezne postopke, pri čemer bo upoštevala vpliv krize zaradi koronavirusa na upravno zmogljivost držav članic.

Največji možni učinek naložbene pobude v odziv na koronavirus se lahko doseže, če države članice zagotovijo hitro izvajanje teh ukrepov, sozakonodajalca pa hiter odziv. Ker smo priča razmeram, kot jih še ni bilo, Komisija poziva Svet in Evropski parlament, naj ta predlog Komisije hitro odobri.

Hkrati bo Komisija takoj stopila v stik z najbolj prizadetimi državami članicami, da bo lahko začela s pripravami na izvajanje te pobude. Komisija bo prav tako podpirala države članice pri čim večji uporabi prožnosti, ki že obstajajo v programih EU. Države članice so pozvane, da v ta namen imenujejo višjega vladnega ministra in višjega uradnika.

Komisija v okviru te pobude predlaga tudi razširitev področja uporabe **Solidarnostnega sklada EU**, in sicer z vključitvijo krize na področju javnega zdravja v njegovo področje uporabe. V letu 2020 je na voljo do 800 milijonov EUR.

Evropski sklad za prilagoditev globalizaciji bi se prav tako lahko uporabil za pomoč odpuščenim delavcem in samozaposlenim. V letu 2020 je na voljo do 179 milijonov EUR.

5. DRŽAVNA POMOČ

Glede na omejen obseg proračuna EU bodo glavni del fiskalnega bremena pri odzivu na koronavirus nosili nacionalni proračuni držav članic. Pravila EU o državni pomoči državam članicam omogočajo hitro in učinkovito ukrepanje v podporo državljanom in podjetjem, zlasti MSP, ki se soočajo z gospodarskimi težavami zaradi izbruha COVID-19. Hkrati zagotavljajo, da je državna pomoč učinkovita in da doseže podjetja, ki jo potrebujejo, ter da se prepreči škodljivo tekmovanje za subvencije, pri katerem si bogatejše države članice lahko privoščijo večjo porabo kot njihove sosesde, kar škodi koheziji EU.

Države članice lahko v skladu z obstoječimi pravili o državni pomoči oblikujejo obsežne podpirne ukrepe⁴:

- Prvič, države članice se lahko odločijo, da sprejmejo ukrepe, ki se uporabijo za vsa podjetja, na primer subvencije za plače in začasno ustavitev plačil davkov od dohodkov pravnih oseb in davkov na dodano vrednost ali socialnih prispevkov. Ti ukrepi neposredno in učinkovito zmanjšujejo finančno obremenitev podjetij. So izven področja nadzora državnih pomoči in države članice jih lahko uvedejo takoj in brez sodelovanja Komisije.
- Drugič, države članice lahko namenijo finančno podporo neposredno potrošnikom, na primer za odpovedane storitve ali vozovnice, za katere zadevni izvajalci ne vrnejo plačila. Tudi ti ukrepi so izven področja nadzora državnih pomoči in države članice jih lahko uvedejo takoj in brez sodelovanja Komisije.
- Tretjič, pravila o državni pomoči, ki temeljijo na členu 107(3)(c) PDEU, državam članicam omogočajo, da – če pridobijo dovoljenje Komisije – zadostijo pereče likvidnostne potrebe in podprejo podjetja, ki jim zaradi izbruha COVID-19 grozi stečaj.
- Četrtič, člen 107(2)(b) PDEU državam članicam omogoča, da – pod pogojem, da pridobijo dovoljenje Komisije – podjetjem nadomestijo škodo, ki jo utrpijo zaradi izjemnih okoliščin, na primer okoliščin zaradi izbruha COVID-19. To vključuje ukrepe za nadomestila podjetjem v sektorjih, ki so posebej hudo prizadeti (npr. promet, turizem in gostinstvo), in ukrepe za nadomestilo škode, ki so jo zaradi izbruha COVID-19 utrpeli organizatorji odpovedanih dogodkov.
- Petič, poleg navedenega je možna še vrsta dodatnih ukrepov, kot so ukrepi na podlagi uredbe *de minimis*⁵ in uredbe o splošnih skupinskih izjemah⁶, ki jih države članice prav tako lahko sprejmejo takoj in brez sodelovanja Komisije.

V tem trenutku narava in obseg učinka izbruha COVID-19 v Italiji upravičuje uporabo člena 107(3)(b) PDEU. To Komisiji omogoča, da odobri dodatne nacionalne podpirne ukrepe, da se odpravi resna motnja v gospodarstvu države članice, kakršna se po mnenju Komisije dogaja v Italiji. Pri sprejetju tega sklepa je Komisija upoštevala vrsto kazalnikov, med drugim pričakovano zmanjšanje BDP, uvedbo strogih javnih ukrepov, vključno s prepovedjo dogodkov, zaprtjem šol in omejitvijo gibanja, obremenitev sistema javnega zdravstva ter odpoved letov in omejitev potovanj, ki so jo uvedle druge države.

⁴ Podrobnosti o različnih vrstah instrumentov so navedene v Prilogi 3.

⁵ V skladu z uredbo *de minimis* (Uredba (EU) št. 1407/2013 z dne 18. decembra 2013 o uporabi členov 107 in 108 Pogodbe o delovanju Evropske unije pri pomoči *de minimis*), nepovratna sredstva do 200 000 EUR v obdobju treh let ne pomenijo državne pomoči. V sektorju cestnega tovornega prometa je prag 100 000 EUR v obdobju treh let. V kmetijstvu in ribištvu je prag 25 000 oziroma 30 000 EUR.

⁶ Uredba Komisije (EU) št. 651/2014 z dne 17. junija 2017.

Komisija bo pri oceni o upravičenosti uporabe člena 107(3)(b) za druge države članice na podoben način upoštevala učinek izbruha COVID-19 na njihova gospodarstva. Razmere se neprenehoma spreminjajo. Komisija stalno spremlja razmere po vsej EU in je v tesnem stiku z državami članicami. Poleg vsega navedenega Komisija pripravlja posebni pravni okvir v skladu s členom 107(3)(b) PDEU, ki se bo sprejel po potrebi. Tak ukrep je bil izjemoma sprejet v času finančne krize leta 2008, Komisija pa je leta 2009 sprejela začasni okvir⁷.

Komisija je uvedla vse potrebne postopkovne poenostavitve, da bi omogočila hiter postopek odobritve Komisije. Odločitve se po potrebi sprejmejo v nekaj dneh od prejema popolne priglasitve državne pomoči s strani držav članic. Komisija je vzpostavila namenski poštni predal in telefonsko številko, prek katerih lahko države članice pridobijo dodatne informacije. Da bi nadalje olajšala hitrejši odziv držav članic, je Komisija pripravljena zagotoviti predloge, ki temeljijo na prejšnjih odločitvah o spodaj navedenih možnostih za dodelitev nepovratnih sredstev podjetjem v skladu z obstoječimi pravili EU o državni pomoči.

6. UPORABA POPOLNE PRILAGODLJIVOSTI EVROPSKEGA FISKALNEGA OKVIRA

Usmerjeni fiskalni podporni ukrepi bi se morali izvajati v skladu z načeli iz oddelka 5, in sicer z namenom odpravljanja neposrednih negativnih socialno-ekonomskih posledic izbruha virusa. To vključuje podporo podjetjem v specifičnih sektorjih in na območjih, ki se soočajo z motnjami v proizvodnji ali prodaji in so zato v likvidnostnem krču, zlasti MSP. Ukrepi lahko vključujejo:

- davčne ukrepe, namenjene podjetjem v prizadetih regijah ali sektorjih (npr. odloženo plačilo davka od dohodkov pravnih oseb, socialnih prispevkov in davka na dodano vrednost; predplačila vladnih plačil in zaostala plačila; davčne olajšave; neposredna finančna podpora);
- jamstva bankam za pomoč podjetjem z obratnim kapitalom in izvozna jamstva, po možnosti dopolnjena z nadzornimi ukrepi.

Ti fiskalni ukrepi, pa tudi ukrepi, ki so potrebni za zaščito delavcev pred izgubo dohodka, so nujni, da se podpre gospodarska dejavnost, in bi se morali uporabiti za ublažitev upada gospodarske rasti. Dobro usklajen fiskalni odziv bi moral biti usmerjen v odpravljanje učinkov upada zaupanja in z njim povezanih posledic za povpraševanje. Takojšnje odločno ukrepanje bo pripomoglo k doseganju optimalnega učinka naših ukrepov zdaj in v prihodnosti.

Komisija bo Svetu predlagala, da se v celoti uporabi prožnost, ki jo omogoča fiskalni okvir EU, da bi države članice lažje obvladale izbruh COVID-19 in njegove posledice.

- Pri ocenjevanju skladnosti s fiskalnimi pravili EU bo Komisija Svetu predlagala, naj izključi proračunski učinek enkratnih fiskalnih ukrepov, sprejetih za blažitev gospodarskih učinkov COVID-19. Pakt za stabilnost in rast omogoča ciljno usmerjene izjemne izdatke. Podporni ukrepi, kakršni so nujno potrebni za i) zaježitev pandemije in zdravljenje; ii) zagotovitev likvidnostne podpore podjetjem in sektorjem; ter iii) zaščito delovnih mest in dohodkov prizadetih delavcev, se lahko štejejo za enkratno proračunsko porabo.

⁷ Začasni okvir Skupnosti za ukrepe državnih pomoči v podporo dostopu do financiranja ob trenutni finančni in gospodarski krizi, prvotna različica, UL C 16, 22.1.2009, str. 1.

- Komisija meni, da se v trenutnih razmerah „neobičajnih dogodkov, na katere vlada ne more vplivati“ lahko uporabi prožnost. Pakt za stabilnost in rast v primeru, da ima neobičajen dogodek, na katerega vlada ne more vplivati, večji učinek na fiskalni položaj države članice, predvideva, da se državi članici lahko dovoli, da začasno odstopi od zahtevanih fiskalnih prilagoditev. Posledično se ta klavzula lahko uporabi za izredno porabo za zaježitev izbruha COVID-19. Zlasti se klavzula lahko uporabi za izdatke za zdravstveno varstvo in ciljno usmerjene ukrepe pomoči za podjetja in delavce, pod pogojem da so začasni in povezani z izbruhom. Komisija bo pri predložitvi predlogov in priporočil Svetu uporabila tak pristop.
- Komisija bo Svetu predlagala, naj institucije Unije prilagodijo fiskalne napore, ki se v skladu s fiskalnimi pravili EU pričakujejo od držav članic. To bi omogočilo, da se v primeru negativne rasti ali velikega upada dejavnosti upoštevajo razmere, ki so specifične za posamezno državo.
- Komisija je pripravljena, da Svetu predlaga tudi, da institucije Unije aktivirajo splošno klavzulo o izvetju, da se omogoči splošnejša podpora fiskalni politiki. Ta klavzula bi – v sodelovanju s Svetom – začasno zadržala priporočilo Sveta glede fiskalne prilagoditve v primeru resnega upada gospodarske aktivnosti za euroobmočje ali za celotno EU.

7. ZAKLJUČEK

Da bi nevtralizirali socialno-ekonomske učinke izbruha COVID-19, moramo vsi odločevalci EU sprejeti odločne ukrepe, ki pa morajo biti pravočasni in usklajeni. Hitra izvedba ukrepov, predstavljenih v tem sporočilu, je pri teh prizadevanjih ključna. Komisija bo natančno spremljala razvoj razmer. Pripravljena je izvesti vse nadaljnje potrebne pobude.

Napovedani ukrepi se nanašajo na razmere, kakršnim smo priča danes.

Zavedati se moramo, da se te spreminjajo iz dneva v dan. Ni mogoče izključiti nadaljnjega poslabšanja gospodarskih obetov.

Unija se je od pretekle finančne krize opremila z robustnimi orodji, ki so namenjena podpori držav članic in zagotavljanju stabilnosti finančnih trgov. Podprti z izkušnjami prejšnjih let bomo uporabili vsa razpoložljiva orodja. Unija bi morala storiti vse, kar je treba, da se kolikor mogoče omeji učinek COVID-19 in z njim povezanih omejitvenih ukrepov za državljane, podjetja in gospodarstva. Poleg ukrepov, ki jih je napovedala Komisija, bodo v okviru našega usklajenega in odločnega odziva na voljo še nadaljnji nacionalni ukrepi, v duhu solidarnosti pa bomo ukrepali skupaj in skušali kar najboljše izkoristiti razpoložljive instrumente EU.